

Καλατις / Πανγαλια

Περίληψη :

Калатис е основан през 6 в. пр. Хр. На северозападния бряг на Pontus Euxinos или Черно море от елинската колония Хераклея понтика (Heraclea Pontica). Градът е добре укрепен и се развива като търговски и пристанищен център, свързан както с местното население, така и с другите елински градове по черноморското и източносредиземноморското крайбрежие. През 72 г. пр. Хр. е присъединен към Римската империя. Подложен е на чести нападения от готи, авари, славяни и др. Към края на 6 в. окончателно запада и се превръща в незначително пристанище за износ на жито.

Географикή Θέση

западния бряг на Черно Море

Ιστορική Περιοχή

Понтос Евксинос

Διοικητική Υπαγωγή

Римски период: Мизия Инфериор, Ранновизантийски период: Малка Скития, Средновизантийски период: Тема Паристрион, Османски период: Каза Добруджа, днес: Румъния

1. Наименование

Калатис е основан на северозападния бряг на Черно море (ант. Евксински Понт) между морето и езерото лиман. Силни земетресения обаче са потопили под водата голяма част от източната страна на античния град. Предполага се, че първоначално той се е наричал Acerbatis или само Cerbatis. Зарегистрираните форми на селищното наименование на Калатис са Κάλλατις и Callatis в ръкописни и каменни паметници от гръцки и латински произход. От края на XIV в. в италианските морски карти текстови портолани се появява наименованието Πανγαλια, Πανκαλια, Μανγαλα (Pangalia, Pankalia, Mangala) и други подобни, като някъде по-късно се преобразуват в сегашното Μανγαλια (Mangalia) в Румъния.

2. Основаване. Античност

Основаването на тази колония се дължи на Хераклея Понтика, като първото конкретно сведение за Калатис е във връзка с въстание срещу тракийски цар Лизимах през 313 г. пр. Хр. След неуспеха му една част от около 1000 жители напускат обсадения град с кораби и се заселват в Херсонес (до дн. Севастопол, п-в Крим, Украйна), в Боспорското царство. Останалата част от гражданите му влизат в икономически и политически взаимоотношения с местното заварено население. През 260 г. пр. Хр. Калатис, заедно с Истрия водят неуспешна война с Византион за икономическа доминация над съседния град Томи (дн. Constanța). След втората половина на IV в. пр. Хр. Калатис бележи значително развитие в социално, икономическо и културно отношение, което продължава през целия елински период. В резултат на търговската дейност на Калатис, освен с вътрешността, силно се разширяват и връзките по море с Хераклея Понтика, Синоп, Атина и островите Родос, Тасос и др. Това се доказва от откритите многобройни амфори, керамика и монети. Тук сеченето на монети (бронзови, сребърни и златни) започва от кр. на IV в. пр. Хр. и продължава докъм средата на I в. сл. Хр. Надписите върху тях са на гръцки език и с изображения на Херакъл, главният бог на града, а също и на

Калатис / Пангалия

Дионис, Аполон, Деметра, Кибела и дружи божества.

3. Римска епоха, Средновековие

През 72 г. пр. Хр. Калатис е превзет от легионите на Марк Лукул, но окончателно е покорен през 29-28 г. пр. Хр. и присъединен към Римската империя, въпреки склонения съюз между тях, според свидетелството на каменен надпис. За кратко време градът е завладян от царя на гетите Буребиста в средата на I в. На сечените монети вече се появяват образите на римските императори до времето на Филип Арабски (244-249), когато нападенията на готите разрушават града. От този момент Калатис започва да бележи упадък, заедно с увеличаването на негъръцкото му население.

Към края на VI в. градът вече е център на епископия, но поради придвижванията и нападенията на аварите и на славяните, престава да съществува със своята антична култура.

Постепенно градът обезлюдава и се превръща в незначително пристанище. От края на XIII в. до към XV в. е само междинна спирка на кораби и търговци на жито, предимно от Генуа. В документите от това време: мореплавателни карти, текстови портулани или наръчници по корабоплаване, регистри, договори и други, селището вече се споменава като Пангалия, преминало в сегашната Мангалия в Румъния.

4. Животът в Калатис

По време на своето съществуване Античният Калатис е бил управляван от народно събрание и съвет от колегия от магистрати, по подобие на останалите колонии в Черно море.

Селището е било защищено с крепостни стени, като първата е била построена към средата на IV в. пр. Хр. Втората е издигната отчасти върху първата по време на римския период в кр. на II в. и е имала три порти и четири квадратни кули. Освен стената е имало и насыпен вал и ров. Останките на някога добре изграденото пристанище се намират вече под морската повърхност.

Извън градската стена са разположени много некрополи, в които са погребвани лица от гръцки, римски и местен произход. Едни от телата са положени в каменни гробници, други – в дървени саркофази или без тях, а при трети е извършено трупоизгаряне. Тук при разкопки са открити различни предмети, с които са били погребвани мъртвъците, при което проличава и различния етнически състав на населението. В една скитска гробница през 1959 г. е открит част от папирус на гръцки език, който е единственият засега в тази част на Европа.

През средата на античния град е минавала главната улица, като от двете ѝ страни са били разположени големи обществени и частни сгради. Това личи по откритите тук и на изток извън стената многобройни мраморни колони, фризове, капители и каменни основи. Откритите керамични тръби говорят, че Калатис е бил водоснабден.

След приемането на християнството, около III в. започва изграждането на базилики от ранновизантийски тип.

Все още, въпреки откритите подводни и наземни археологически обекти, материали и надписи (голяма част

Καλατις / Πανγαλιά

съхранявани в местния музей) историята на града не е напълно изяснена.

Βιβλιογραφία :

	Asdracha C. , "L'apport du témoignage épigraphique a l'histoire Médiévale de la Thrace", <i>Byzantinobulgarica</i> , 1981, 445-454
	Balard M. , "Les Génois et les régions bulgares au XIVe s.", <i>Byzantinobulgarica</i> , 7, 1981, 43-72
	Khristchev Kh., Georgiev V., Tchotchov S. , "Salt Production in Ancient Anhialo – Geological evidence", <i>Acta Thracia Pontica I, Premier symposium international – Sozopol 1979</i> , Sofia 1982, 201-206
	Koledarov P. , "West Black sea coast ports in the late middle ages (14th-16th c.) listed on nautical charts", <i>Études historiques</i> , 5, 1970, 253-254
	Laiou A.E. , "Byzantium and the Black Sea, 13th-15th c.: Trade and the Native Populations of the Black Sea Area", Fol. A.N. (ed.), <i>Bulgaria Pontica Medii Aevi 2</i> , Sofia 1988, 164-201
	Milanova A. , "Le renouveau urbain en Bulgarie sous la domination Byzantine (fin Xe-fin XIIe s.): Le cas des villes antiques", <i>Studia Slavico-byzantina et mediaevalia europensis</i> 8, 2004, 189-213
	Todorova E. , "Medieval Genoese nautical cartography on the west Black Sea coast", <i>Études balkaniques</i> , 2, 1981, 118-131
	Todorova E. , "One of the Black Sea Routes, 13th-15th c.", <i>Le pouvoir central et les villes en Europe de l'Est et du Sud-Est du XVe siècle aux débuts de la révolution industrielle: Les villes portuaires</i> , Sofia 1985, 156-162
	Velkov V. , <i>Roman Cities in Bulgaria. Collected Studies</i> , Amsterdam 1980
	Димитров М. , "Ранновизантийски укрепления по Западния бряг на Черно море V-VII век", <i>Добруджа 2</i> , 1985, 120-128
	Коледаров П. , <i>Политическа география на средновековната българска държава</i> , 1-2, София 1979, 1989
	Рашев Р. , "Първото българско царство и морето", <i>Средновековна България и морето</i> , Варна 1982, 47-56
	Avram A. , <i>Inscriptiones Scythiae Minoris Graecae et Latinae, III Callatis et territorium</i> , Bucarest – Paris 1999
	Avram A. , "Untersuchungen zur Geschichte des Territoriums von Kallatis in griechischer Zeit", <i>Dacia</i> , 35, 1991, 103-138
	Beševliev B. , "Die italienische und osmanische Seekartographie des Westküste des Schwarzen Meeres bis 18 Jh", <i>Bulgaria Pontica Medii Aevi 2</i> , Sofia 1988, 666-689

Καλατίς / Πανγαλία

	Canarache V., Rădulescu A., <i>Callaltis</i> , Constanța 1986
	Cosma V., "Prosperări arheologice submarine (Callatis)", <i>Buletinul Comisiei Monumentelor Istorice</i> , 42, 1971, 31-38
	Ditten H., "Die Veränderungen auf dem Balkan in der Zeit vom 6. bis zum 10 Jh. Im Spiegel der veränderten Bedeutung von "Thrukien" und der Namen der Provinzen der Thrakischen Diözese", <i>Byzantinobulgarica</i> , 7, 1981, 157-180
	Eskenas V., "Izvoare cartografice medievale despre teritoriul românesc", <i>Revista de istorie</i> , 33: 4, 1980, 120-128
	Martin-Hisard B., "La domination byzantine sur le littoral oriental du Pont Euxin (milieu du VIIe-VIIIe siècles)", <i>Byzantinobulgarica</i> , 7, 1981, 141-156
	Petropoulos E.K., Grammenos D.V., <i>Ancient Greek Colonies in the Black Sea</i> , Thessaloniki 2003
	Pippidi D.M., "În jurul papilor de la Derveni și Callatis", <i>Studii Clasice</i> , 9, 1967, 203-220
	Pistarino G., "Le fonti Genovesi per la storia del Mar Nero", <i>Byzantinobulgarica</i> , 7, 1981, 68-72
	Popescu-Spineni M., <i>România în izvoare geografice și cartografice (Din antichitate până în pragul veacului nostru)</i> , București 1978
	Preda C., "Archaeological discoveries in the greek cemetery of Callatis (IVth-IIrd centuries before our era)", <i>Dacia</i> , 5, 275-304
	Bitoleanu I., <i>Istoria românilor dintre Dunăre și Mare: Dobrogea</i> , București 1979
	Scarlat C., "Portul antic Callatis. Cercetări de arheologie submarină", <i>Acta Musei Napocensis</i> , 10, 1973, 529-540
	Todorova E., Mitchkovska P., <i>Bibliografia delle fonti e delle ricerche sui rapporti tra Genova e le regioni del Mar Nero durante il medioevo</i> , Sofia 1982
	Vulpe A., "La limite méridionale de la province romaine de Scythie", <i>Studia balcanica</i> , 1 Recherches de Géographie historique, 1970, 43-77
	Vulpe A., "Deux terres cuites grecques de Callatis", <i>Dacia</i> , 5-6, 1938, 329-340
	Angelov D., "Wichtigste Momente in der politischen Geschichte des Schwarzmeeergebietes vom 4. bis zur Mitte des 15. Jh.", <i>Byzantinobulgarica</i> , 7, 1981, 25-42

Δικτυογραφία :

	Deux terres cuites grecques de Callatis
http://www.cimec.ro/Arheologie/dacia.digital/1938-5-6/imagepages/image194.html	